УДК : 657.22. 001.57

Т.А. Демченко

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ НА БАЗІ СУЧАСНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У даній статті розглядаються проблеми бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту оборотних активів підприємств. Запропоновано нові шляхи застосування сучасних комп'ютерних технологій в обліку, аналізі та аудиті наявності та використанні оборотних активів на промислових підприємствах України.

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

Процес управління промисловим підприємством потребує прийняття складних управлінських рішень з підвищення ефективності діяльності підприємства і виведення його із збиткового становища, підвищення прибутковості, що передбачає здійснення діагностики поточного стану підприємства, правильного ведення бухгалтерського обліку та здійснення ґрунтовного економічного аналізу фінансової спроможності підприємства, аналізу його виробничого потенціалу, аналізу можливостей покращення ефективності функціонування підприємства, аналізу ефективного формування та використання оборотних активів, зокрема використовуючи сучасні комп'ютерні системи і технології.

МЕТА СТАТТІ

Визначити основні напрями використання сучасних комп'ютерних технологій в бухгалтерському обліку, аналізі та аудиті для прийняття вірних управлінських рішень щодо ефективного функціонування промислових підприємств.

Демченко Т.А.
Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід», №23. – 2011.- С.51-54.

ВИКЛАДЕННЯ МАТЕРІАЛУ

Система показників бухгалтерського обліку та економічного аналізу фінансового стану повинна служити єдиній меті — оцінці рівня стабільності діяльності промислового підприємства у короткостроковій і довгостроковій перспективах, доцільності співпраці з нею як з діловим партнером. Цій глобальній меті, на думку більшості економістів, служать чотири укрупнених групи показників, які характеризують фінансовий стан суб'єкта: показники фінансової стійкості; показники ліквідності (платоспроможності); показники ділової активності; показники рентабельності.

Перераховані групи показників виступають як інструмент об'єктивної оцінки фінансового стану фармацевтичних підприємств, зокрема наявності достатнього обсягу оборотних активів для погашення своїх зобов’язань, планування та управління.[6]

Однією з основних характеристик ефективної господарської діяльності фармацевтичних промислових підприємств є оцінка стабільності їхньої діяльності в довгостроковій перспективі, їхньої надійності як ділових партнерів. Цій меті служать показники фінансової стійкості, що характеризують ступінь захищеності інтересів інвесторів і кредиторів.

Сутність фінансової стійкості суб'єкта господарювання визначається і виникає з наявності й ефективності використання фінансових ресурсів (вартості майна). Для характеристики фінансової стійкості фармацевтичного підприємства необхідно, щоб рух її фінансових ресурсів давав можливість розраховуватися з постачальниками, кредиторами і державою. На цій основі забезпечується платоспроможність і кредитоспроможність підприємства. [6]

Стійкість фінансового стану промислових підприємств формується в процесі виробничо-господарської діяльності, й ухвалення її на певну дату відповідає на запитання, наскільки правильно здійснюється управління фінансовими ресурсами.

Демченко Т.А.
Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід», №23. – 2011.- С.51-54.

Для аналізу й оцінки фінансової стійкості фармацевтичних промислових підприємств необхідно використовувати систему економічних показників. Причому набір показників залежить від мети оцінки, стану й використання фінансових ресурсів підприємства, зокрема його оборотних активів.

Найбільш узагальнюючими показниками оцінки фінансової стійкості фармацевтичних підприємств є коефіцієнт забезпеченості запасів джерелами засобів. Співвідношення вартості матеріальних оборотних коштів і розміру власних і позикових джерел їхнього формування визначає ступінь стійкості фінансового стану.

Фінансовий стан промислових підприємств потрібно оцінювати як у довгостроковій перспективі, чому служать показники фінансової стійкості, так і в короткостроковій перспективі через показники ліквідності і платоспроможності.

У дослідженнях економістів у більшості випадків ліквідність пов'язується з наявністю в підприємства оборотних коштів у розмірі, теоретично достатньому для своєчасного погашення своїх зобов'язань. Платоспроможність же пов'язується з наявністю у підприємства грошових коштів і їхніх еквівалентів, достатніх для розрахунків по кредиторській заборгованості, що вимагає негайного погашення або здатність погашати довгострокову заборгованість при настанні терміну погашення платежу.[3]

Ліквідність і платоспроможність не є одним і тим самим поняттям, хоча між ними є наявний зв'язок і взаємозумовленість.

Платоспроможність підприємства ґрунтується на наявності необхідних платіжних засобів і означає здатність підприємства погашати свої борги. Неоднозначність трактування понять "ліквідність" і "платоспроможність" у дослідженнях економістів і вплив на них безлічі факторів обумовлює необхідність уточнення цих понять для обґрунтування системи показників.

Слово "ліквідність" означає швидку реалізацію, продаж, перетворення матеріальних цінностей (зокрема оборотних активів) у гроші. Вона

Демченко Т.А.
Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід», №23. – 2011.- С.51-54.

представляється на трьох рівнях: ліквідність майна; ліквідність балансу, ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у грошову форму відповідає терміну погашення зобов'язань; ліквідність підприємства як співвідношення між його обов'язковими платежами і надходженнями. З цими трьома рівнями пов'язане поняття абсолютної і відносної ліквідності.

Показники ліквідності визначають здатність фармацевтичного промислового підприємства виконувати свої зобов'язання зі своїх активів. Показники платоспроможності визначають здатність суб'єкта погашати заборгованість.

Порівняння найбільш ліквідних засобів і швидко реалізованих активів з найбільш терміновими зобов'язаннями і короткостроковими пасивами дозволяє визначити поточну ліквідність. Порівняння ж повільно реалізованих активів з довгостроковими і середньостроковими пасивами відбиває перспективну ліквідність. Поточна ліквідність свідчить про платоспроможність (не платоспроможність) підприємства, перспективна ліквідність являє собою прогноз платоспроможності на основі порівняння майбутніх надходжень і платежів.

Одним з основних завдань аудиту та економічного аналізу ліквідності є оцінка близькості фармацевтичного підприємства до кризового фінансового становища.

При проведенні аналізу фінансового стану промислових підприємств необхідно проводити аналіз ділової активності і рентабельності, що дозволяють виявити ефективність використання фінансових ресурсів.

Показники ділової активності по своїй сутності випливають з оборотності активів та визначаються ними.

Коефіцієнт оборотності активів відбиває ефективність використання всіх наявних матеріальних ресурсів незалежно від їхніх джерел. Він показує, скільки разів за період здійснюється повний цикл виробництва і обігу, що приносить відповідний ефект у виді прибутку, або скільки реалізованої

продукції дає кожну гривню оборотних коштів.

Важливим показником оборотності є показник, який характеризує оборотність запасів, тобто швидкість їхньої реалізації. Чим вище показник оборотності запасів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні кошти і тим, відповідно, стійкіше фінансове положення фармацевтичного промислового підприємства.

Показник оборотності товарних запасів може бути виражений у днях обігу. У цьому випадку він показує, скільки потрібно днів для продажу товарно-матеріальних цінностей. Сума днів, протягом яких оплачуються рахунки і реалізуються товари, характеризує тривалість циклу, протягом якого товарно-матеріальні запаси перетворюються в наявні кошти. Прискорення оборотності, що досягається за рахунок скорочення часу виробництва і обігу, позитивно впливає на результати господарської діяльності фармацевтичних промислових підприємств (рентабельність). [6]

Показник оборотності власного капіталу характеризує різні сторони діяльності фармацевтичних підприємств. З фінансової точки зору, він визначає швидкість обігу власного капіталу, з економічної — активність коштів. Якщо коефіцієнт занадто високий, що означає значне перевищення рівня продажів над вкладеним капіталом, то це спричиняє збільшення кредитних ресурсів і можливість досягнення тієї межі, коли кредитори більше беруть участь у справі, чим власник. У цьому випадку відношення зобов'язань до власного капіталу збільшується, знижується безпека кредиторів, а фармацевтичне підприємство може мати серйозні труднощі, пов'язані зі зменшенням доходів. Навпаки, низький коефіцієнт означає бездіяльність частини власних коштів. У цьому випадку коефіцієнт вказує на необхідність вкладення власних засобів в інше джерело доходу, що більш відповідає даним умовам.

Одним з важливих компонентів фінансової стійкості фармацевтичного підприємства є наявність у неї фінансових ресурсів, необхідних для торгово-виробничої діяльності. Самі ж фінансові ресурси можуть бути сформовані в

достатньому розмірі тільки за умови ефективної роботи фармацевтичних промислових підприємств, що забезпечує одержання прибутку. У ринковій економіці саме зростання прибутку створює фінансову базу як для самофінансування поточної діяльності, так і для здійснення розширеного відтворення. За рахунок прибутку фармацевтичні підприємства, поповнюючи власні оборотні кошти, не тільки погашають свої зобов'язання перед постачальниками, бюджетом, банками, але й інвестують кошти в капітальні витрати. При цьому для досягнення і підтримки фінансової сталості важливі не тільки абсолютна величина прибутку, але і її рівень щодо вкладеного капіталу, тобто рентабельність. Звідси одним з узагальнюючих показників фінансового стану фармацевтичних промислових підприємств є рентабельність.

Рентабельність товарообігу характеризує можливість фармацевтичного підприємства отримувати чистий прибуток. Цей показник показує, скільки чистого прибутку приходиться на одиницю виторгу від реалізації лікарських засобів. Ріст рівня рентабельності означає ефективне ведення господарства. Одночасно цей показник може служити орієнтиром в оцінці ділової активності і конкурентоспроможності. Рентабельність поточних активів є найбільш загальним показником рентабельності. Цей показник показує, скільки гривень прибутку отримано на одну гривню оборотних активів. [6]

Одним із прийомів економічного аналізу фінансового стану є також зіставлення рентабельності всіх активів і рентабельності власних активів. Різниця між цими показниками обумовлена залученням фармацевтичними промисловими підприємствами зовнішніх джерел фінансування. Якщо позикові засоби приносять більше прибутку, ніж сплата відсотків на цей позиковий капітал, то різниця може бути використана для підвищення віддачі власного капіталу.

Однак, у цьому випадку, якщо рентабельність активів менша, ніж відсотки, що сплачуються на позикові засоби, вплив залучених засобів на діяльність фармацевтичного підприємства повинен бути оцінений негативно.[2]

Демченко Т.А.
Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід», №23. – 2011.- С.51-54.

Дослідження існуючих економічних показників показує, що для проведення аудиту та аналізу наявності і руху оборотних активів фармацевтичних промислових підприємств, використовуючи систему бухгалтерського обліку, доцільно використовувати такі основні показники як: коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності грошових коштів, коефіцієнт завантаженості активів в обороті і інші.

На практиці можуть також розраховуватися й інші показники, що вимірюють ту чи іншу якісну характеристику й поглиблюють аналіз наявності і використання оборотних активів фармацевтичних підприємств.

Основним із завдань обліку, аудиту та економічного аналізу оборотних активів є вирішення задач оптимізації запасів на підприємстві.

Запаси повинні забезпечуватись в межах норм, які встановлені керівництвом підприємства. Надлишкові запаси сировини, матеріалів, інструментів і інших матеріальних цінностей ведуть до зменшення отримання доходу від оборотного капіталу, який виражений в запасах, а також до збільшення втрат завдяки псуванню і застарілості матеріальних цінностей, крім того ведуть до збільшенню витрат на зберігання, страхування і виплату податкових платежів.

При цьому виникає загроза зниження ринкової вартості матеріальних ресурсів, які були придбані з надлишком. Проте недостатність запасів веде до можливої зупинки виробництва, зриву постачання продукції, що може нанести значну шкоду підприємству, яке отримає в результаті цього низькі результати своєї діяльності.

Відповідно, рівень запасів на фармацевтичному промисловому підприємстві залежатиме від наступних факторів:

1) цін на сировину і матеріали, так як, наприклад, при необхідному фінансовому забезпеченні підприємство може придбати більшу кількість необхідних запасів, якщо вони продаються по вигідним для нього цінам;

2) прогнозованих оцінок об’єму виробництва підприємства;

Демченко Т.А.
Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід», №23. – 2011.- С.51-54.

3) можливості поповнення запасів і надійності постачальників.

Що ж до запасів незавершеного виробництва, то вони залежать насамперед від обороту виробничого циклу. А рівень обсягу готової продукції на підприємстві буде залежати перш за все від попиту продукції на ринку.

Необхідність формування запасів на фармацевтичному підприємстві і утримання їх на встановленому рівні веде до отримання наступних витрат:

- на утримання (складське зберігання) запасів;
- на поповнення запасів (оформлення і виконання замовлень на постачання запасів в обмін на використані).

Зниження витрат по цим статтям витрат є одним із основних завдань бухгалтерського обліку та проведення економічного аналізу оборотних активів. Проте дослідження показують, що на практиці на фармацевтичних підприємствах не приділяється значна увага питанням збору, опрацюванню та економічному аналізу інформації щодо витрат, які пов'язані з придбанням і зберіганням запасів. Більш цього, щоб провести такий аналіз необхідно вибирати всю сукупність понесених витрат на придбання і зберігання запасів, так як в бухгалтерському обліку такі витрати відображаються на декількох рахунках, а саме на 801рах. „Витрати сировини і матеріалів" з списанням їх на 23 „Виробництво", 91 „Загальновиробничі витрати", 92 „Адміністративні витрати", 93 „Витрати на збут", 94 „Інші витрати операційної діяльності" (на досліджуваних підприємствах облік витрат ведеться з використанням 8 і 9 класу рахунків). Таким чином, в бухгалтерському обліку не маємо одного рахунку, де було б відображення сукупної вартості понесених витрат підприємства на придбання і зберігання запасів. А така інформація є вкрай необхідною для ефективної діяльності фармацевтичного підприємства.

На фармацевтичних промислових підприємствах доцільно впровадити нові підходи до організації процесу постачання запасів, з урахуванням зменшення витрат на їх придбання та зберігання, з використанням усіх можливих заходів щодо скорочення таких витрат.

Демченко Т.А.
Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід», №23. – 2011.- С.51-54.

Інформація, що буде отримана завдяки удосконаленню економічних показників при проведенні аналізу і оцінки ефективності формування витрат на придбання і зберігання запасів, надасть можливість бухгалтерам-аналітикам порівнювати запланований рівень витрат з понесеними фактично за період, а також аналізувати причини відхилення з метою прийняття правильних управлінських рішень щодо організації придбання і зберігання запасів на фармацевтичних промислових підприємствах в залежності від специфіки їх діяльності.

Застосування всіх вище переглянутих економічних показників аналізу руху оборотних активів допоможе в ефективній організації і управлінні можливостей фармацевтичного підприємства щодо забезпеченості необхідними виробничими запасами, грошовими коштами, а також регулюванні рівня дебіторської заборгованості.

Сучасні інформаційні технології і персональний комп'ютер відкрили великі перспективи посилення управлінських і контрольних функцій бухгалтерського обліку, перетворення бухгалтера з рахівника в аналітика. При цьому комп’ютерні системи повинні не тільки фіксувати події в режимі реального часу, але й забезпечувати їхню спрямованість у майбутнє. Вони повинні бути інтегровані в систему управління фармацевтичного промислового підприємства і мати властивості комплексності.

Аналіз теоретичних розробок і досвіду комп’ютеризації облікових робіт показав необхідність використання комп’ютерних бухгалтерських програм для здійснення аналізу господарської діяльності фармацевтичного підприємства в цілому і його оборотних активів зокрема. Необхідність використання сучасних інформаційних систем полягає ще і в тому, що вони здатні підвищити інтелектуальний рівень рішень, що приймаються, своєчасність і швидкість реалізації обраних управлінських рішень.

Складність впровадження інтегрованих інформаційних систем в фармацевтичних установах пояснюється тим, що обробка облікової інформації не є кінцевою метою облікового процесу. Вона повинна бути

Демченко Т.А.
Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід», №23. – 2011.- С.51-54.

передана споживачу і мати для нього потенційну корисність, що можливо досягти побудовою комунікаційних процесів.

Окремі функціональні задачі, виконувані в рамках автоматизованого робочого місця, взаємодіють на інформаційній основі. Локалізація типових обліково-аналітичних задач сприяє типізації їх обробки, зручності вивчення особливостей і використання в керуванні, встановлення закономірностей інформаційних зв'язків.

Комплекс аналітичних задач, що підлягають рішенню в рамках комп'ютеризованої системи обробки даних, розосереджений за місцями виникнення витрат і центрами відповідальності.

У той же час, результати розрахунку коефіцієнтів, на думку автора, повинні бути узагальнені в зведеній відомості по підприємству в цілому і формуватися в будь-який час автоматично на запит головного бухгалтера.

Проведене дослідження показало, що комп'ютеризація бухгалтерського обліку на фармацевтичних промислових підприємствах не є явищем загальним і обов'язковим.

На нашу думку, крім автоматизації бухгалтерського обліку на фармацевтичному промисловому підприємстві, проблемою є відсутність проведення на базі даних бухгалтерського обліку, досконального аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

І що важливо, зовсім не проводиться на досліджуваних підприємствах аналіз використання та наявності оборотних активів залежно від їх ліквідності.

Тому в ході дослідження було створено умови для комп'ютеризованого проведення економічного аналізу та аудиту основних коефіцієнтів, що характеризують фінансовий стан підприємства і показують забезпеченість оборотними активами фармацевтичного підприємства та їх розподіл в залежності від їх ліквідності. Для цього запропоновано використовувати розроблений авторами звіт "Аналіз ліквідності балансу" з прорахуванням основних коефіцієнтів ліквідності, які комп'ютерна бухгалтерська програма

“1С:Бухгалтерія 7.7. для України” формуватиме автоматично.

Впровадження запропонованого звіту дає можливість для головного бухгалтера фармацевтичного промислового підприємства мати в будь-який час сформовану автоматично інформацію за вибраний період про наявність і рух оборотних активів підприємства, розташованих у звіті залежно від їх ліквідності, а також уже вирахувані основні коефіцієнти ліквідності, що створює сприятливу можливість для прийняття вірного управлінського рішення щодо того чи іншого виду оборотного активу підприємства.

ВИСНОВКИ

Використання комп’ютерних інформаційних технологій дає можливість розширити обсяги аналітичних досліджень та зменшити витрати на їх проведення. Для забезпечення цілей аналізу до конфігурації “1С: Бухгалтерія 7.7. для України” створено файл із запропонованим додатковим алгоритмом, який уможливлює формування аналітичного балансу ліквідності та розрахунку основних коефіцієнтів ліквідності. Удосконалення методики обліку, аудиту та проведення економічного аналізу формування і використання оборотних активів на фармацевтичних підприємствах дозволить підвищити ефективність управління оборотними активами як фармацевтичних підприємств, так і інших промислових підприємств.

Література

1. Баканов М.И. Теория экономического анализа: учебник.- [4-е изд., доп. и перераб.] / М.И. Баканов, А.Д. Шеремет - М.: Финансы и статистика, 2001.- 416с.
2. Бернстайн Л.А. Анализ финансовой отчетности: теория, практика и интерпретация / Л.А. Бернстайн; [пер. с англ., научн. ред. перевода чл.-коор. РАН И.И. Елисеева, гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов] – М.: Финансы и статистика, 1996. – 624 с.
3. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту: [пер. з англ.: В.Біленький, А. Медвідь, Ж. Чуприна] / Є.Ф. Брігхем – Київ: Молодь, 1997. – 1000 с.

Демченко Т.А.
Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід», №23. – 2011.- С.51-54.

4. Бриттон Э. Вводный курс по бухгалтерскому учету, аудиту, анализу. Самоучитель. / Э. Бриттон, К. Ватерсон; [пер с англ. И.А. Смирновой]; под ред. проф. Соколова. – М.: Финансы и статистика,1998 – 328с.

5. Грачев А.В. Анализ и управление финансовой устойчивостью предприятия / А. Грачев - М.: Финпресс, 2002. – 208 с.

6. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В.В. Ковалев - [2-изд., перераб. и доп.] – М.: Финансы и статистика, 1997.- 512с.: ил.

7. Колас Б. Управление финансовой деятельностью предприятия. Проблемы, концепции и методы / Б. Колас; [пер. с франц.; под ред. проф. Я.В. Соколова]- М.: ЮНИТИ, 1997.- 576с.

8. Крисюк В.І. Бухгалтерський облік із використанням комп'ютерних технологій: на прикладі програми "1С:Бухгалтерія 7.7. для України" / Крисюк В.І, Дякон В.М., Демченко Т.А. - К.: Вид-во Європ.ун-ту, 2005.-173с.

9. Мидлтон Д. Бухгалтерский учет и принятие финансовых решений / Д. Мидлтон; [пер. с англ.; под ред. И.И. Елисеевой] – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997.- 408с.

10. Мэтьюс М.Р.Теория бухгалтерского учета: учебник / М.Р. Мэтьюс, М.Х.Б. Перера [пер. с англ.; под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой] – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663с.

11. Ришар Ж. Аудит и АХД предприятия / Ж. Ришар; [пер. с фр.; под ред. Л.П. Белых] - М.:Аудит, ЮНИТИ, 1997. – 320с.

12. Стоун Д. Бухгалтерский учет и финансовый анализ: Подготовительный курс / Д. Стоун, К. Хитчинг; [пер. с англ. Ю.А. Огибина и др.; под общей ред. Б.С.Лисовика и М.Б. Ярчева] - М.: Сирин, 1998. – 304 с.

Демченко Т.А.
Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід», №23. – 2011.- С.51-54.